

Ks. prof. dr hab. **Adam Skreczko**

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w W a r s z a w i e
Wydział Studiów nad Rodziną

RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO I ROZPRAWY HABILITACYJNEJ

KS. DRA WOJSŁAWA WOJCIECHA CZUPRYŃSKIEGO

Część pierwsza

Recenzja dorobku naukowego ks. dra Wojsława Wojciecha Czupryńskiego

I. Działalność naukowo – badawcza, dydaktyczna i redakcyjna

Na początku warto zaznaczyć, że Ks. dr Wojsław Wojciech Czupryński nie jest nowicjuszem na polu teologii. Ma już za sobą bogate doświadczenie kilkunastoletniej pracy naukowo – badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej. Wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w kilku instytucjach naukowych. Jego działalność naukowo - badawcza wypływa z doświadczeń zdobytych w pracy duszpasterskiej, a więc z praktyki.

1. Biografia naukowa

Ks. dr Wojsław Wojciech Czupryński tytuł magistra teologii uzyskał w 2000 r. Na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim na podstawie pracy, pt. *Oczekiwanie mesjańskie u proroków wygnaniowych*. Licencjat kościelny uzyskał na podstawie odbytych studiów i pracy magisterskiej na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w 2007 roku.

Doktorat uzyskuje na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w 2011 roku na podstawie dysertacji pt. *Deuterokatechumenat w procesie odnowy parafii według ks. Franciszka Blachnickiego*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Kazimierza Misiaszka.

Jego zatrudnienie w jednostkach naukowych: 2009-2011 r. asystent, Wydział Teologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; od 2011 adiunkt, Wydział Teologii, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; od 2020 adiunkt, Wydział Nauk Społecznych, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie.

Od blisko dwudziestu lat Habilitant angażuje się w pracę duszpasterską z narzeczonymi, małżeństwami i rodzinami: jako duszpasterz akademicki (2000-2011), Moderator Diecezjalny i Rejonowy Domowego Kościoła – rodzinnej gałęzi Ruchu Światło Życie (od 2008); założyciel i dyrektor Ośrodka Formacji Małżeńskiej, a następnie Akademii Liderów Rodziny (2008-2020) oraz Centrum Wspierania Małżeństwa

i Rodziny „uMOCnieni” (od 2018); dyrektor Wydziału Duszpasterstwa Rodzin Kurii Archidiecezji Warmińskiej i Diecezjalny Duszpasterz Rodzin (od 2017), proboszcz parafii Znalezienia Krzyża Świętego w Klebarku Wielkim (od 2017), kapelan (od 2019), a także jako rekolekcjonista (rekolekcje dla małżonków w ramach formacji w *Ruchu Światło-Życie i Odnowa Rodzinom*).

Wszystkie wyżej wskazane obszary duszpasterskiej aktywności stanowią dla niego przestrzeń weryfikacji i doskonalenia formułowanych koncepcji, by nie zatrzymywać się na etapie teoretycznych rozważań, lecz przechodzić od teorii do praktyki, przez co prowadzone przez niego badania mają znaczenie społeczne.

2. Dorobek naukowo-badawczy

Główne zainteresowania naukowo-badawcze ks. dra Wojśława Wojciecha Czupryńskiego, które znalazły wyraz w jego publikacjach naukowych i wygłoszonych referatach, kształtowały się w ścisłej korelacji z realizowanymi zadaniami w obszarze duszpasterstwa parafialnego, katechezy, duszpasterstwa akademickiego, formacji w ruchach katolickich, duszpasterstwa rodzin i duszpasterstwa policji, a także w trakcie studiów doktoranckich z zakresu katechetyki (UKSW w Warszawie) i pracy naukowo-dydaktycznej na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie i w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie. Pozostały dorobek stanowią artykuły naukowe i popularnonaukowe, monografia wydana w 2011 roku (opublikowana rozprawa doktorska pod zmienionym tytułem), monografia współautorska (2018), redakcja monografii wieloautorskiej (2014) oraz wygłoszone referaty opublikowane w recenzowanych materiałach pokonferencyjnych.

Przypatrując się temu dorobkowi naukowemu, można stwierdzić, że jest on bogaty pod względem różnorodności przedstawianych zagadnień, publikowany w wielu periodykach. Chciałoby się, by te problemy były przedstawiane głównie na łamach prestiżowych czasopism naukowych, wysoko punktowanych. Jednak warto zauważyć, że dostęp do tych czasopism, zwłaszcza dla młodszego pracownika naukowego, jest znacznie utrudniony.

Dorobek naukowy ks. Wojciecha Czupryńskiego, pokazuje, że nabyte kompetencje i kwalifikacje teologa wykorzystywał do nieustannego doskonalenia metod pracy naukowej, a także zdobywania nowej wiedzy. Kandydat rozwijał swoje umiejętności badawcze, posługując się dobrze dobraną literaturą.

Ks. W. Czupryński jest specjalistą w zakresie problematyki rodziny, zarówno w dziedzinie pedagogiki rodziny jak i teologii rodziny. W rozwoju jego sylwetki naukowej widać konsekwencję i ciągłość w rozwijaniu tych właśnie dziedzin.

Zadaniem teologa, a zwłaszcza pastoralisty jest czynne uczestniczenie w życiu Kościoła i angażowanie się w popularyzowanie wiedzy teologicznej i wykorzystywanie jej w realizacji misji kościelnej. Te zadania spełniał Kandydat, potwierdzając, że teorię teologiczną potrafi łączyć z praktyką eklezjalną. Swoje wykształcenie teologiczne i umiejętności pastoralne przekładał na aktywność naukową, dydaktyczną, organizacyjną, pedagogiczną, a także duszpasterską. Kandydat ma też na swoim koncie bogaty dorobek popularnonaukowy i popularny, który pozwala określić go jako zdolnego i płodnego publicystę.

3. Analiza ważniejszych aspektów dorobku naukowego

Analizę twórczości naukowej Ks. dra Wojciecha Wojciecha Czupryńskiego ułatwi pogrupowanie jej w 3 zasadniczych obszarach. Można wymienić następujące obszary zainteresowań badawczych i refleksji naukowej Habilitanta: 1) Odnowa parafii i duszpasterstwa (eklezjologiczna dedukcja teologii pastoralnej); 2) Kerygmatyczna odnowa katechezy i nowa ewangelizacja; 3) Małżeństwo i rodzina w kontekście współczesnych wyzwań kulturowych.

Ad 1. Odnowa parafii i duszpasterstwa (eklezjologiczna dedukcja teologii pastoralnej)

Pierwszy obszar zainteresowań badawczych Ks. W. Czupryńskiego wiąże się z osobistym doświadczeniem formacji we wspólnocie Ruchu Światło-Życie, a także duchową, naukową i duszpasterską spuścizną ks. Franciszka Blachnickiego. Twórca ruchu oazowego zaskakiwał trafnością przewidywań oraz zdolnością formułowania postulatów, które także dla współczesnej pastoralno-katechetycznej refleksji pozostają aktualnym i ważnym punktem odniesienia. Poszukiwał nowych form duszpasterstwa i katechezy. Owocem jego naukowej refleksji i doświadczeń w przestrzeni duszpasterskiej praktyki jest zaproponowany Kościołowi w Polsce katechumenalny styl formacji chrześcijan, urzeczywistniony w Ruchu Światło-Życie.

Wyniki naukowej refleksji Ks. W. Czupryńskiego w tym obszarze badawczym zostały przedstawione w następujących jego publikacjach: *Mała grupa w procesie formacji i urzeczywistnia się Kościoła w myśli ks. Franciszka Blachnickiego*, w: *Edukacja i formacja religijna współczesnej młodzieży. Problemy i wyzwania*, red. P. Duksa, Wydawnictwo Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum”, Olsztyn 2008, s. 34-45; *Mistagogia*, „Wieczernik” 2008, nr 157, Poznań, s. 4-10; *Pokazywać dobro w Kościele*, „Zeszyty Teologiczne Folia Theologica” 18 (2009) nr 46, s. 7-14; *Odnowa parafii i duszpasterstwa. Deuterokatechumenalna koncepcja chrześcijańskiej formacji w myśli i dziele ks. Franciszka Blachnickiego*, Biblioteka Wydziału Teologii UWM w Olsztynie, Olsztyn 2011, ss. 250; *Śługa Boży ks. Franciszek Blachnicki – liturgia miejscem urzeczywistniania i budowania Kościoła*, „Zeszyty Teologiczne (Folia Theologica)” 20-21 (2011-2012), nr 48-49, s. 49-65; *Parafia wspólnotą wspólnot*, „Zeszyty Teologiczne (Folia Theologica)” 20-21 (2011-2012), nr 48-49, s. 118-128; *Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej powołaniem do udziału w życiu i misji Kościoła*, w: *Program duszpasterski na rok 2018/19, Zeszyt katechetyczny*, red. R. Buchta, Instytut Gość Media, Katowice 2018, s. 9-21;

Kościół na Soborze Watykańskim II, dążąc do nabycia pełniejszej świadomości tego, czym on sam jest, ujmuje i wyraża swoją istotę przede wszystkim w pojęciu *communio*. Ks. Wojciech Czupryński w swoich publikacjach słusznie podkreśla, że wspólnota jest obrazem przewodnim eklezjologii Soboru Watykańskiego II. Ruch eklezjalny musi się wyrażać w tworzeniu małych wspólnot, w których członkowie w bezpośrednich międzyosobowych relacjach mogą mieć doświadczenie środowiska wiary i wspólnoty chrześcijańskiej. W takiej wspólnotowej perspektywie relacyjny wymiar wiary staje się nadrzędny wobec treści i metody, z racji na jej personalistyczny charakter oraz istotne znaczenie chrześcijańskiego świadectwa. Słusznym aspektem podkreślanym przez Habilitanta w artykułach jest to, że wspólnoty i ruchy religijne, których podstawowym narzędziem ewangelizacji jest mała grupa, są nieocenioną pomocą

dla katechezy tradycyjnej, jak również w całym dziele urzeczywistniania żywego Kościoła. Stwarzają one prawdziwie eklezjalną przestrzeń do umacniania chrześcijańskiej tożsamości i wzrostu wiary. Dzięki ruchom eklezjalnym może dokonać się przekształcenie parafii we wspólnotę wspólnot.

Ad 2. Kerygmatyczna odnowa katechezy i nowa ewangelizacja

Drugi obszar zainteresowań naukowo-badawczych Ks. Wojciecha Czupryńskiego wynika z jego pracy dydaktycznej i formacyjnej (jako wykładowca i duszpasterz akademicki) ze studentami teologii – przyszłymi katechetami i duszpasterzami. Jak sam stwierdza, ważną inspiracją był udział w wydarzeniu *Ewangelizacji Warmii (2013-2015)*. Razem z 20-osobową grupą ewangelizacyjną przez blisko trzy lata prowadził rekolekcje ewangelizacyjne w trzydziestu parafiach archidiecezji warmińskiej, a także w środowiskach polonijnych (Wielka Brytania, Niemcy). Od wielu lat prowadzi także rekolekcje kerygmatyczne dla różnych ruchów i wspólnot religijnych.

W swoich badaniach Ks. Czupryński analizował wielokrotnie kwestie związane z kerygmatyczną odnową katechezy i *nową ewangelizacją*. Uwzględniając współczesny kontekst społeczny i kulturowy oraz nauczanie Kościoła zwracał uwagę na różne aspekty pastoralnej działalności Kościoła we współczesnym świecie. Postulował, aby ewangelizacyjna i katechetyczna posługa Kościoła obejmowała, a nawet czyniła swoim pierwszym adresatem człowieka dorosłego, który jest głównym podmiotem zbawczej posługi Kościoła. Katecheza dorosłych jest fundamentem skutecznej formacji młodego pokolenia. Od dorosłych bowiem zależy realizacja katechumenatu rodzinnego i skuteczność wszelkiej katechezy dzieci i młodzieży. Katecheza powinna przyjąć charakter chrześcijańskiej inicjacji i wprowadzać w proces przemiany i zbawcze wydarzenie tajemnicy paschalnej. Habilitant zauważył, że taka perspektywa patrzenia na katechezę implikuje odejście od teoretycznego i doktrynalnego przekazu wiary na rzecz dowartościowania całości doświadczenia religijnego. Systematyczny wykład prawd wiary powinien być poprzedzony zaproszeniem do „zanurzenia” w tajemnicę dzieła zbawczego. Nie da się tego dokonać w szkolnym nauczaniu religii.

Ks. Czupryński słusznie podkreślał, że w kontekście ciągle nasilającego się procesu laicyzacji należy równoległe do szkolnego nauczania lekcji religii wprowadzić katechezę parafialną, skoncentrowaną na ewangelizacji i mistagogii. Wiara jest bowiem fundamentem i warunkiem owocności wysiłków katechetycznych. To ma swoje ważne implikacje w obszarze przygotowania katechetów. Odczuwa się brak katechetów, których życie byłoby przekonywającym świadectwem przeżywania wiary jako najcenniejszego źródła sensu i radości. Świadectwo wiary musi stanowić niezbywalny profil współczesnego katechety. Wielką pomocą mogą okazać się tzw. szkoły ewangelizacji prowadzone przez współczesne ruchy odnowy. Udział w takim doświadczeniu może być dla katechety cennym czynnikiem ożywienia i pogłębienia relacji z Bogiem, a także przestrzenią teoretycznego i praktycznego przygotowania do ewangelizacji innych.

Nie mniej trafne są refleksje Ks. Czupryńskiego dotyczące treści, jakimi powinni być „karmieni” katecheci. W perspektywie nowej tożsamości katechezy i w jakiejś formie powrotu do katechezy parafialnej konieczne jest przemyślenie i przeformułowanie treści. W miejsce tradycyjnego przekazywania doktryny wiary trzeba przywrócić głoszenie kerygmatu i przekaz doświadczenia wiary. Katecheza ma prowadzić katechizowanych do odkrycia i przyjęcia prawdy, że w Piśmie Świętym zawarte jest orędzie, które Bóg kieruje do człowieka. Deuterokatechumenat, w którym tak wyraźnie podkreśla się

znaczenie słowa Bożego, liturgii i sakramentów, w sposób naturalny, zgodnie z wymaganiami obecnego czasu, zapewnia realizację podstawowej funkcji Kościoła, jaką jest „rodzenie” nowych chrześcijan i prowadzenie ich na drogę chrześcijańskiej dojrzałości.

Swoje analizy dotyczące kerygmatycznej odnowy katechezy i nowej ewangelizacji przedstawił Autor w następujących publikacjach: *Dowartościowanie formacyjnej funkcji Słowa Bożego w myśli i dziele ks. Franciszka Blachnickiego*, „Studia Katechetyczne” 2012, t. 8, s. 267-276; *Parafia w dziele „nowej ewangelizacji”*, „Studia Elbląskie” 2012, t. 13, s. 245-260; *Od akcji duszpasterskich do stałej formacji uczniów Jezusa*, w: *Rok Wiary inspiracją refleksji katechetycznej*, „Studia Katechetyczne” 2014, t. 10, s. 147-161; *Katechumenat wczoraj i dziś*, w: *Ut in omnibus glorificetur Deus. Księga pamiątkowa ofiarowana Siostrze Profesor Ambrozji Kalinowskiej*, red. M. Jodkowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2013, s. 83-100; *Nawrócenie pastoralne ku formacji katechumenalnej według ks. Franciszka Blachnickiego*, w: *W służbie Bogu i człowiekowi. Księga pamiątkowa na siedemdziesiąte piąte urodziny ks. kan. prał. dr. Wiesława Mikołaja Więcka*, red. A. Bielinowicz, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2013, s. 21-39; *Katecheza drogą do wiary dojrzałej*, w: *Jak przepowiadać dziś? Głoszenie Słowa Bożego w służbie chrześcijańskiej wiary*, red. S. Dyk, W. Czupryński, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2014, s. 23-34; *Ewangelizacyjno-katechumenalny model przygotowania do sakramentu bierzmowania*, w: *Języki lustrami kultury*, red. A. Bielinowicz, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2014, s. 173-182; *Chrześcijańska nauka o człowieku w służbie wychowania*, w: *Misja Teologii w Uniwersytecie*, red. M. Jodkowski, A. Nalewaj, M. Piechocka-Kłós, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2015, s. 259-266; *Kerygmatyczny impuls w duszpasterstwie wobec kultury ponowoczesności*, w: *W służbie Bogu bogatemu w miłosierdzie w Archidiecezji i Metropolii Warmińskiej: księga jubileuszowa Księdza Arcybiskupa dra Wojciecha Ziemy Metropolity Warmińskiego i Wielkiego Kanclerza Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z okazji 50-lecia święceń prezbiteratu i 35-lecia sakry biskupiej*, red. K. Parzych-Blakiewicz, J.J. Pawlik, P. Rabczyński, M. Żmudziński, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2017, s. 81-89; *Jak przepowiadać dziś? Głoszenie Słowa Bożego w służbie chrześcijańskiej wiary*, Wydział Teologii UWM w Olsztynie, Olsztyn 2014, ss. 142. (współredaktor: Stanisław Dyk); *Rekolekcje szkolne jako forma ewangelizacji dzieci, młodzieży i dorosłych*, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2018, ss. 138. (współautorzy: Anna Zellma, Hubert Tryk); *Korelacja nauczania religii z katechezą parafialną we współczesnym dyskursie polskich katechetów*, „Teologia i Człowiek” 49 (2020), nr 1, s. 87-107. (współautor: Anna Zellma)

Ad. 3. Małżeństwo i rodzina w kontekście współczesnych wyzwań kulturowych

Najważniejszy obszar zainteresowań badawczych Ks. Wojciecha Czupryńskiego jest w jakiejś mierze rezultatem dotychczasowej refleksji naukowej i konstatacji, że dom i rodzina stanowi podstawowe miejsce formacji człowieka. Tematyka małżeństwa i rodziny łączy się także z jego działalnością badawczo-dydaktyczną na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie, na którym prowadzi zajęcia ze studentami. Z pewnością przyczynia się do tego również pełniona przez niego funkcja diecezjalnego duszpasterza rodzin.

Ks. Czupryński w swoich opracowaniach podkreśla wartość wychowawczą domu rodzinnego oraz to, że rodzina jest najważniejszym środowiskiem kształtowania postaw

i budzeniu i rozwijaniu wiary. Zauważa, że rodzina jest zawsze lustrem zjawisk dokonujących się w społeczeństwie. Dysfunkcje w obszarze rodziny są ściśle powiązane z takimi zjawiskami społecznymi, jak bezrobocie, emigracja zarobkowa, brutalizacja życia, mediatyzacja kultury, marginalizacja wiary.

W procesie powszechnego zastępowania rodziny tak zwanym «układem partnerskim» zmianie ulegają normy społeczne odnoszące się do instytucji małżeństwa. Związki partnerskie, jeszcze niedawno piętnowane, zyskują społeczną akceptację. Jak zauważa w swoich opracowaniach Ks. Habilitant, zachodzące socjokulturowe przeobrażenia wskazują na potrzebę poszukiwania pozytywnej odpowiedzi i wyprowadzenia wniosków o charakterze postulatów dla duszpasterskiej praktyki w obszarze przygotowania do małżeństwa, towarzyszenia małżeństwom i pomocy w sytuacji kryzysu. Dotyczą one różnych obszarów: psychologii, komunikacji interpersonalnej, chrześcijańskiej formacji.

Rezultatem badań i analiz Ks. Czupryńskiego w tym obszarze są następujące opracowania: *Katechumenat rodzinny w myśli ks. Franciszka Blachnickiego jako odpowiedź na wyzwania współczesności*, „Studia Redemptorystowskie” 2011, nr 9, s. 7-36; *Katecheza rodzinna w Kościele Domowym*, „Studia Warmińskie” 2012, t. 49, s. 165-180; *Przygotowanie do małżeństwa wobec współczesnych wyzwań kulturowych*, „Studia Warmińskie” 2015, t. 52, s. 215-225; *Portale społecznościowe – od zagrożeń do profilaktyki*, „Studia Warmińskie” 2016, t. 53, s. 233-245; *Społeczno-kulturowy i religijny wymiar globalizacji*, „Teologia Praktyczna” 2017, nr 18, s. 147-162; *Wychowanie w rodzinie w zderzeniu z ideologią gender*, „Studia Elckie” 21 (2019), nr 4, s. 455-469; *Wizerunek małżeństwa i rodziny na stronach internetowych warmińskich parafii*, „Studia Elckie” 23 (2021), nr 4, s. 341-355; *Rok Rodziny inspiracją dla katechezy parafialnej*, „Roczniki Teologiczne” 68 (2021), z. 11, s. 105-118; *Sociocultural sources of contemporary youth behavior. Suggestions for child rearing practice*, w: *Improvement of pupils disciplining skills*, red. A. Bielinowicz, Studio Poligrafii Komputerowej „SQL”, Olsztyn 2011, s. 73-81; *Chrześcijańskie wychowanie w rodzinie wobec współczesnych wyzwań kulturowych*, w: *Dom – Rodzina – Małżeństwo*, red. J. Pawlik, Wydział Teologii UWM w Olsztynie, Olsztyn 2013, s. 55-70; *Małżeństwo i rodzina w krajobrazie mediów elektronicznych*, w: *„Favor matrimonii”? Teoria i praktyka*, (red.) L. Świto, M. Tomkiewicz, Wydział Teologii UWM w Olsztynie, Olsztyn 2014, s. 153-164; *Wychowanie młodzieży do życia w rodzinie w kontekście ponowoczesności*, w: *Septuaginta pedagogiczno-katechetyczna*, Akademia Ignatianum w Krakowie, Kraków 2017, s. 555-567 (połowa tekstu artykułu, współautorstwo: Anna Zellma); *Cultural model of marriage and family, as shown in selected polish tv series*, „Nova prisutnost” 18 (2020), no 2, p. 311-323. (połowa tekstu artykułu, współautorstwo: Anna Zellma).

Wszystkie wymienione tu publikacje, odznaczają się dobrą bazą źródłową, jasnym przedstawieniem zagadnień, konkretną i spójną argumentacją oraz aktualizacją zgłębianej problematyki. O dobrym warsztacie naukowym tych publikacji świadczą także liczne przypisy wskazujące na wielkie odczytanie Autora.

Po przeprowadzeniu szczegółowych analiz dorobku naukowego ks. dr hab. Wojciecha Czupryńskiego można stwierdzić, że konsekwentnie rozwijał swoją pracę badawczą w oparciu o solidne podstawy naukowe. Rozkwit publikacji, po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego nauk teologicznych, potwierdza zdobycie przez Kandydata odpowiedniego warsztatu naukowego.

Zbierając szczegółowe elementy oceny dorobku ks. dra hab. Wojciecha Czupryńskiego, można stwierdzić, że jest on dojrzałym naukowcem, a jego osiągnięcia

badawcze, dydaktyczne, organizacyjne i publicystyczne świadczą o regularnym wzroście potencjału naukowego. Dorobek naukowy Kandydata jest obfity, a tematyka prowadzonych badań obejmuje różne obszary teorii i praktyki teologicznopastoralnej, pedagogiki, familiologii, psychologii, socjologii. Obfitość i bogactwo tematyczne publikacji wskazują na systematyczną pracę Kandydata i są dowodem na to, że jego dorobek posiada solidną wartość naukową.

Podstawowa problematyka, która ujawnia się w artykułach naukowych to rodzina i wychowanie. Kandydat, podejmując ważne tematy, sięga do aktualnych dylematów związanych z życiem i działalnością Kościoła w Polsce. Poszukiwanie propozycji rozwiązywania wynikających stąd problemów, wymaga permanentnych dociekań teologicznopastoralnych. Praca naukowa, jaką prowadzi Kandydat, wprowadza w te obszary badań wiele bardzo oryginalnych postulatów.

Z przeprowadzonej analizy dokonań badawczych, dydaktycznych i organizacyjnych Kandydata wyłania się klarowny obraz jego kwalifikacji naukowych w zakresie teologii pastoralnej. Kandydat posiada w swoim dorobku osiągnięcia naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki teologicznej.

Ks. W. Czupryński, mając na uwadze ważność i potrzebę obranego studium dla rodziców, katechetów, wychowawców i duszpasterzy, podjął szczegółowe badania w tej dziedzinie, których owocem jest książka profesorska. Jej ocena zostanie dokonana w dalszej części tej recenzji.

Część Druga

Recenzja rozprawy habilitacyjnej ks. dra Wojciecha Czupryńskiego, zatytułowanej: *Małżeństwo i rodzina w świadomości policjantów na przykładzie studentów Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.*

1. Ocena ogólna

Monografia została opublikowana w wydawnictwie wedle zalecenia art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a. (Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2020, ss. 327. ISBN 978-83-8100-198-4). Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie znajduje się w wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe Ministra Nauki i Szkolnictwa. Uzyskała dwie pozytywne recenzje wydawnicze.

Tytuł rozprawy habilitacyjnej wskazuje, że Habilitant podjął ważny dla teologii pastoralnej w Polsce problem. Prezentowane w monografii zagadnienia dotyczące małżeństwa i rodziny wpisują się w obszar zainteresowań badawczych ks. dra Wojciecha Czupryńskiego po osiągnięciu stopnia doktora. Podejmował on liczne badania nad teoretycznymi i praktycznymi problemami duszpasterstwa narzeczonych, małżeństw i rodzin. Analizuje on rozmaite zagadnienia dotyczące małżeństwa i rodziny w kontekście współczesnych wyzwań kulturowych, o czym świadczą przedstawione jego publikacje naukowe. Warto podkreślić, że owoc tej pracy Autor stara się weryfikować i wykorzystywać w pracy duszpasterskiej z małżeństwami i rodzinami.

Jak wiemy, kryzys małżeństwa i rodziny postępuje nieustannie w naszych czasach. Dynamiczny proces przeobrażeń społeczno-kulturowych dotyczących małżeństwo i rodzinę rodzi praktyczną potrzebę wypracowania pastoralnych propozycji w obszarze

duszpasterstwa rodzin i duszpasterstwa policji (w tym także rodzin policyjnych). To też był zasadniczy motyw, by podjąć badania, przeprowadzić analizy i sformułować pastoralne propozycje, możliwie najbardziej adekwatne wobec wyzwań współczesnego świata. Istnieje niewątpliwie potrzeba systematycznego opracowania problematyki dotyczącej małżeństwa i rodziny w świadomości policjantów. Posłużył Habilitantowi do tego przykład studentów Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.

Główny problem monografii naukowej zawiera się w pytaniu: jaka jest świadomość studentów Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie na temat małżeństwa i rodziny? Określono w związku z tym problemy szczegółowe i hipotezy badawcze. Celem analiz podjętych w publikacji było uzyskanie odpowiedzi na trafnie dobrane pytania szczegółowe. Autor rozprawy sformułował szereg hipotez.

W celu rozwiązania postawionego problemu badawczego analizie poddano nie tylko zastane materiały źródłowe i literaturę przedmiotu, ale przede wszystkim wyniki badań empirycznych przeprowadzonych wśród studentów Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Obszerny materiał badawczy pozyskano podczas badań przeprowadzonych w roku akademickim 2017/2018 na próbie badawczej liczącej 700 osób. Ogółem uzyskano 637 wypełnionych ankiet (stopa zwrotu 91%), z których 618 nadawało się do dalszych analiz. Następnie materiał badawczy został poddany analizie ilościowej i jakościowej.

Prezentowana monografia naukowa ma charakter teologicznopastoralny, a zarazem teoretyczno-empiryczny i interdyscyplinarny. Przeprowadzone badania wymagały odwołania nie tylko do nauk teologicznych, ale także do filozofii, nauk społecznych, pedagogiki i psychologii. W monografii zastosowana została metoda określana mianem paradygmatu teologicznopastoralnego, która w teologii pastoralnej przyjmuje postać sylogizmu praktycznego (norma – stwierdzenie stanu faktycznego – aktualne wnioski). Ze względu na zastosowaną metodę układ niniejszego opracowania składa się z trzech części. Część empiryczna monografii składa się z sześciu rozdziałów.

Zwrócono uwagę w rozprawie habilitacyjnej na odzwierciedlenie procesów sekularyzacji, laicyzacji i pluralizmu społeczno-kulturowego w opiniach policjantek i policjantów. Zauważono, że pustka aksjologiczna i przekonania typowe dla kultury doraźności, w której daje się zauważyć negację uniwersalnych i nadprzyrodzonych wartości prowadzą do licznych zmian w zakresie funkcjonowania rodzin policyjnych. Propozycje odnoszące się do towarzyszenia duszpasterskiego rodzinom policyjnym zostały podjęte w rozdziale drugim ostatniej części niniejszej monografii. W trzecim rozdziale zwrócono uwagę na model duszpasterstwa rodzin, które powinno funkcjonować w ramach duszpasterstwa policji.

Uzyskane przez Habilitanta wyniki badań zrealizowanych wśród studentów Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie potwierdzają fakt o przywiązaniu do wartości rodziny i małżeństwa. Małżeństwo jednak traci swój wymiar religijny, stając się jedynie formalizacją związku dwojga ludzi, przy jednoczesnym założeniu, że wierność małżeńska i nierozzerwalność przestają być postrzegane jako istotne przymioty małżeństwa. Ogólna areligijność cywilizacji, postępująca sekularyzacja (wraz z sekularyzmem zaangażowanym w propagowanie totalnie świeckiego modelu życia), pustka aksjologiczna, kultura doraźności, mentalność tymczasowości i przygodności stymulowana ideologią postmodernizmu, to tylko jedna z przyczyn. Przyczyna druga związana jest z rodzajem trudności, może nawet inercji Kościoła w udzielaniu adekwatnej duszpasterskiej odpowiedzi wobec pojawiających się wyzwań. Solidna i obiektywna

analiza jest konieczna, aby posługa zbawcza Kościoła mogła być skutecznie urzeczywistniana.

Po przeprowadzeniu badań, mając świadomość przeobrażeń zachodzących we współczesnym środowisku rodzin policyjnych, podjęta została w ostatniej części monografii próba sformułowania celów i zadań w formacji rodzin policyjnych, a następnie naszkicowania modelu duszpasterstwa rodzin w ramach duszpasterstwa policji. Wśród najważniejszych postulatów pastoralnych Autor wskazał: konieczność przeorientowania duszpasterstwa na optykę ewangelizacyjną; pogłębienie więzi ze wspólnotą Kościoła, postrzeganego jako „wspólnota wspólnot”; ewaluowanie duszpasterstwa policji w stronę małych wspólnot formacyjnych; odnowienie duszpasterskiej praktyki przygotowania do małżeństwa. Tak sformułowane postulaty świadczą o dojrzałym spojrzeniu na postawiony problem. Jest on głęboko zakorzeniony w działalności Kościoła katolickiego w Polsce.

Jak wiemy, przedstawione w rozprawie cele i zadania duszpasterstwa rodzin policyjnych warunkują odpowiedni dobór metod, form i środków duszpasterskich. Autor wymienia trafnie niektóre ważne formy duszpasterskie, które wyznaczają ogólną koncepcję duszpasterstwa rodzin w ramach duszpasterstwa policji.

2. Ocena szczegółowa

Wątpliwości budzą niektóre kwestie ze Wstępu recenzowanej rozprawy. W przypisie 13 znajdujemy odesłanie do szczegółowego zestawienia źródeł w Bibliografii. Podobnie rzecz się ma w przypisach 14 15 i 16. W przypisie 17 autor odsyła do Bibliografii, zwłaszcza do literatury przedmiotu literatury pomocniczej oraz netografii. Wspomniane przypisy dotyczą nauczania Kościoła katolickiego na temat małżeństwa i rodziny. Umieszczenie wskazanych przypisów nie wydaje się do końca zasadne. Po to umieszcza się w pracy Bibliografię, żeby ktoś mógł sięgnąć do źródeł. Kiedy Autor pisze o tematyce nauczania Kościoła katolickiego dotyczącego małżeństwa i rodziny, to nikt nie będzie tego podważał, bo powszechnie wiadomo, że takie nauczanie jest.

Zaraz potem na stronie 17 od ostatniego akapitu Autor omawia różne źródła, wskazuje autorów, opracowania, monografie, które dotyczą małżeństwa i rodziny w ponowoczesności. Nie wiadomo jakie kryterium Autor przyjął, aby część źródeł wyszczególnić, a część nie.

Wiemy jak ważną kwestią w pracy naukowej jest sprawa terminologii. Stąd uwaga dotycząca zamiennego używania terminu „idea gender” i „ideologia gender” Wymaga to ujednolicenia. – patrz strona 28.

Na stronie 30 pierwsze 2 zdania nie są do końca zrozumiałe. Autor pisze, że koncepcję człowieka stworzonego na obraz Boga i Boży zamysł wobec małżeństwa odnajdujemy w pierwszych rozdziałach Biblii. O Panu Bogu raczej się nie mówi używając sformułowań, że miał jakąś koncepcję.

W drugim zaś zdaniu Autor pisze, że Biblia została zredagowana w odległych czasach oraz że nic nie traci z pierwotnej świeżości. Trudno z tym się nie zgodzić jednak zwrot „odległe czasy” jest raczej charakterystyczny dla opowiadań, a nie dla prac naukowych.

Strona 31, początek strony, Autor odnosząc się do opisu stworzenia pisze, że mężczyzna i kobieta pojawiają się razem, że są równi sobie godnością i prawami.

Ale we wstępie na stronie 16 autor zdaje się sugerować, że równa pozycja mężczyzny i kobiety wynika z umiejętności dopasowania się do ponowoczesnego społeczeństwa (patrz pierwsze zdanie na górze strony 16).

Strona 34, akapit 2 od końca. W ostatnim zdaniu akapitu autor pisze, że naturą małżeństwa jest jedność i nierozzerwalność. Jako cel małżeństwa wymienia miłość wzajemną małżonków i dar przekazywania życia. Określenia stosowane przez Autora są nieprecyzyjne. Jedność i nierozzerwalność małżeństwa to jego przymioty. Natomiast cele małżeństwa to: *bonum coniugum i bonum prolis*.

Strona 39, ostatni akapit, Autor pisze: „pogłębienie teologii małżeństwa daje się zauważyć także w tekstach mądrościowych”. Teologia to nauka a Pismo Święte to Objawienie. Teologia czerpie z Objawienia. Objawienie nie jest teologią.

Strona 41 ostatni akapit: autor pisze o wizji małżeństwa i rodziny ukazanej na kartach Starego Testamentu. Ponownie używa określenia „wizja”, ale nie pisze czyja. Chodzi o wizję Pana Boga? Lepiej jest użyć wówczas pojęcia: „boży zamysł”.

Strona 42: Orędzie Nowego Testamentu o małżeństwie i rodzinie. W odniesieniu do objawienia Bożego raczej nie używa się sformułowania: „orędzie”. Orędzie to raczej pewien rodzaj wygłoszonego przemówienia.

Pierwszy rozdział rozprawy to małżeństwo i rodzina w świetle teologii biblijnej, a drugi rozdział to posoborowe nauczanie Kościoła o małżeństwie i rodzinie. O ile można uznać za zasadne to, że Autor rozpoczyna od ukazania nauki Pisma Świętego na temat małżeństwa i rodziny, o tyle niezrozumiały jest przeskok od Pisma Świętego do nauczania posoborowego, zwłaszcza, że w tytule Autor nie precyzuje, o jaki sobór chodzi. Dowiadujemy się tego dopiero z 3 akapitu tego rozdziału. Rodzi się pytanie dlaczego Autor nie poświęcił jakiejś części swojej dysertacji na nauczanie Soboru Watykańskiego II o małżeństwie i rodzinie skoro tylko na nim chce się skoncentrować. Nauczanie Soboru przewija się w treści rozdziału, który jednak dotyczy posoborowego nauczania. Tytuł rozdziału jest jednak bardzo szeroki. Autor mimo wszystko powinien określić, co rozumie pod pojęciem posoborowe nauczanie Kościoła: czy są to wypowiedzi papieży i tylko papieży, czy są to dokumenty kongregacji czy są to synody biskupów. Autor mówi tylko na stronie 50 o nauczaniu kolejnych papieży od Pawła VI do Franciszka. W tym, co pisze Autor nie bardzo widać, według jakiego klucza dobierał dokumenty. W drugim rozdziale pracy, który dotyczy nauczania posoborowego Autor powołuje się zarówno na dokumenty soborowe na nauczanie papieży przytacza dokumenty Drugiego Polskiego Synodu Plenarnego. Na początku rozdziału należało określić ramy, w których Autor chce się poruszać ponieważ ich brak rodzi dużą dowolność w doborze dokumentów.

Rozdział 2 paragraf 3 - Istotne przymioty chrześcijańskiego małżeństwa. Autor nie określa, co uważa za istotne przymioty małżeństwa i jakie jest kryterium doboru tychże przymiotów. Przymioty małżeństwa określa Kodeks Prawa Kanonicznego. Są dwa: jedność i nierozzerwalność. Jeżeli autor mówi o jakichś koncepcjach teologicznych przymiotów małżeństwa, to powinien napisać. Tymczasem Autor pisze o powołaniu i pragnieniu każdego człowieka, o miłości, o uczuciach o zadaniach rodziny, o jedności, o dezintegracji wspólnoty małżeńskiej, o rozwodach, o braku wierności i uczciwości małżeńskiej, o zagrożeniach, o zaniku wrażliwości, o udziale w akcie stwórczym Boga, weganizmie. Na końcu rozdziału pisze: „świadomość istotnych przymiotów małżeństwa i związanych z nimi zobowiązań pozwala skutecznie ochronić rodzinę przed niebezpieczeństwem”. Trudno z tym polemizować, ale Autor na temat przymiotów małżeństwa pisze w sposób mało precyzyjny. Poza tym Autor w tytule mówi

o małżeństwie chrześcijańskim, ale to sformułowanie nie jest precyzyjne, o jakie chrześcijańskie małżeństwa chodzi? Katolików? Niekatolików?

Jest też trochę uwag dotyczących Bibliografii. Autor powinien przedstawić we Wstępie kryteria podziału źródeł w Bibliografii. Bez tego nie wiadomo, w jaki sposób Autor dokonał klasyfikacji źródeł.

Pkt II Bibliografii – Powszechne nauczanie Kościoła katolickiego; pkt III – nauczanie papieży. Czy dla Autora nauczanie papieży nie stanowi nauczania powszechnego Kościoła? W pkt II Autor umieścił KKK, dokumenty Kongregacji, dokumenty Synodu biskupów, nauczanie soboru. Dokumenty są ze sobą przemieszane, brak klasyfikacji dokumentów według ich ważności.

Pkt III – nauczanie papieży. Przemieszani papieże oraz brak klasyfikacji dokumentów według ważności.

Pkt V – Inne. W tym punkcie Autor umieścił Pismo Świąte. Jeżeli praca jest z zakresu teologii, to Pismo Świąte powinno być na początku jako Źródło.

Wskazane uwagi nie mogą jednak przyćmić faktu, że zgromadzona literatura na użytek rozprawy jest obszerna. Jest to owoc bogatej kwerendy przeprowadzonej przez Autora. Urozmaicony jest też zbiór przypisów, które nie ograniczają się do odnośników, ale zawierają dopowiedzenie, polemikę, ciekawą informację. Dzięki tej kwerendzie rozprawa stanowi przysłowiową „kopalnię materiału” dla osób zajmujących się problematyką małżeństwa i rodziny z teologicznego punktu widzenia.

Na korzyść recenzowanej rozprawy przemawia zdolność Autora do koncentrowania się na istotnych merytorycznych kwestiach podjętego tematu. Przeprowadzone w pracy analizy są wielorakie i dość szczegółowe, a na końcu rozdziałów Autor dokonał krótkich podsumowań. Zwięzłe wprowadzenia do rozdziałów czynią zadość wymogowi jasności układu i podziału treści. Należy także zauważyć, że Habilitant formułuje swoje sady i wyciąga wnioski dość ostrożnie. Wszystko to świadczy o dojrzałości naukowej Habilitanta i szerokiej jego wiedzy teologiczno-pastoralnej.

Wniosek końcowy

Sumując powyższe uwagi stwierdzam, iż dorobek naukowy i dydaktyczno-organizacyjny, a także duże walory merytoryczne i formalne rozprawy habilitacyjnej dowodzą samodzielności naukowej ks. dra Wojciecha Czupryńskiego i zasługują na pozytywną ocenę. Dlatego stawiam wniosek Radzie Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie o dopuszczenie ks. dra Wojciecha Czupryńskiego do kolokwium habilitacyjnego dla uzyskania stopnia doktora habilitacyjnego.

/Ks. prof. dr hab. Adam Skreczko/

Warszawa, 14 sierpnia 2022 r.